

مرکز جهانی علوم اسلامی مسئول عقائد نویسنده در این رساله
نمی باشد.

استفاده از این اثر با ذکر منبع بلا مانع می باشد.

پایان نامه کارشناسی ارشد

گروه فقه و اصول

موضوع:

موارد اتفاق و اختلاف دية زن و مرد

در مذاهب اسلامی و بررسی ادله آن

استاد راهنما:

حجة الاسلام و المسلمین دکتر برجی

استاد مشاور:

حجة الاسلام و المسلمین میرخلیلی

دانش پژوه:

محمد یاسین احسانی

سال تحصیلی: ۸۵ - ۱۳۸۴

کتابخانه جامع مرکز جهانی علوم اسلامی

شماره ثبت: ۲۵

تاریخ ثبت:

تقدیم به:

قطب عالم امکان، مرکز دایره هستی

و واسطه فیض الهی در زمین

آقا امام زمان (عج)

وروح والدین گرامی ام

که اصلی ترین مشوق من در فراگیری علم و دانش بودند

تقدیر و تشکر:

پس از حمد و ستایش فراوان از بارگاه ایزد منان و سلام و درود بر پیامبر اکرم ﷺ و ائمه اطهار علیهم السلام بر خود لازم میدانم که به حکم قاعده « من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق » از زحمات فراوان استاد محترم ره‌نما حجة الاسلام و المسلمین دکتر برجی و استاد محترم مشاور حجة الاسلام و المسلمین دکتر میرخلیلی که با رهنمائی‌های مشفقانه و خرد مندانه‌شان بنده را در مراحل مختلف تدوین این رساله یاری رسانده‌اند، کمال تقدیر و تشکر را داشته باشم.

همچنین از مسؤولین و دست‌اندرکاران مدرسه عالی امام خمینی (ره) و سایر عزیزانی که بنده را یاری نموده‌اند سپاسگذارم.

۱	چکیده
۳	مقدمه
۳	۱-۱- تبیین موضوع
۴	۱-۲- ضرورت تحقیق
۵	۱-۳- اهداف تحقیق
۶	۱-۴- سؤالات اصلی تحقیق
۷	۱-۵- فرضیه‌های تحقیق
۷	۱-۶- پیشینه تحقیق
۹	۱-۷- روش تحقیق
۹	۱-۸- قلمرو تحقیق
۹	۱-۹- ساختار تحقیق

فصل اول کلیات

۱۲	۲-۱- تعریف مفاهیم
۱۲	۲-۱-۱- مفهوم دیه
۱۲	کدر لغت
۱۳	کدر اصطلاح
۱۵	۲-۱-۲- مفهوم ارش
۱۵	کدر لغت
۱۵	کدر اصطلاح
۱۷	۲-۱-۳- مفهوم حکومت
۱۹	۲-۱-۴- معیار تعیین ارش و حکومت
۲۰	۲-۲- پیشینه تاریخی دیه
۲۰	۲-۲-۱- عصر جاهلیت
۲۱	۲-۲-۲- حقوق رم

۲۳ آئین یهود - ۳-۲-۲
۲۴ آئین مسیحیت - ۴-۲-۲
۲۵ حقوق آنگولا ساگسون - ۵-۲-۲
۲۶ دین اسلام - ۶-۲-۲
۲۶ ماهیت دیه - ۳-۲-۲
۲۷ نظریه ماهیت جزایی دیه - ۱-۳-۲
۲۹ نظریه خسارت بودن ماهیت دیه - ۲-۳-۲
۳۱ نظریه دو گانه دانستن (خسارت و مجازات) ماهیت دیه - ۳-۳-۲
۳۳ ثمره عملی بحث ماهیت دیه - ۴-۳-۲
۳۴ نتیجه

فصل دوم اقسام جنایت و مقادیر دیه زن و مرد (از دیدگاه مذاهب اسلامی)

۳۷ مقدمه
۳۸ ۱-۳-۱ بخش اول: مقدار دیه زن و مرد در جنایت بر نفس
۳۸ ۳-۱-۱-۱ مفهوم جنایت
۳۸ ۳-۱-۲ نحوه صدور جنایت بر نفس
۳۹ ۳-۱-۲-۱ صدور جنایت بصورت عمد
۴۴ ۳-۱-۲-۲ صدور جنایت به صورت شبه عمد
۴۷ ۳-۱-۲-۳ صدور جنایت بصورت خطائی محض
۴۸ ۳-۱-۲-۴ مبانی فقهی دیه
۴۸ الف- کتاب:
۴۹ ب- سنت:
۴۹ ج- اجماع:
۴۹ ۳-۱-۳ مقدار دیه نفس
۵۰ ۳-۱-۳-۱ مقدار دیه مرد مسلمان

۵۰ ۱-۳-۱-۱-۱ - مذهب امامیه:
۵۰ کھالف - اصل بودن اجناس دیات
۵۳ کھب - ادله اصل بودن اجناس دیات
۵۳ ۱ - سنت
۵۵ ۲ - اجماع
۵۹ کھج - تعیینی و تخیری بودن اجناس دیات
۶۰ ادله قائلین به تخیر
۶۴ ادله قائلین به تعیین
۶۳ نقد و بررسی
۶۵ ۳-۱-۳-۱-۲ - مذاهب اهل سنت
۶۵ کھالف - مذهب حنفی:
۶۶ کھب - مذهب حنبلی:
۶۷ کھج - مذهب شافعی:
۶۹ کھد - مذهب مالکی:
۷۰ کھه - مذهب ظاهری:
۷۰ نتیجه
۷۱ ۳-۱-۳-۲ - مقدار دیه زن مسلمان
۷۳ کھ ۳-۱-۳-۲-۱ - اقوال و نظرات گروه اول
۷۴ الف - اقوال و نظرات فقهای امامیه
۷۶ ب - اقوال و نظرات مذاهب اهل سنت
۷۸ کھ ۳-۱-۳-۲-۲ - اقوال و نظرات گروه دوم
۷۸ الف - مذهب ظاهری
۷۹ ب - فقهای معتزله
۸۰ ج - دانشمندان معاصر
۸۷ کھ ۳-۱-۳-۲-۳ - بررسی ادله مدافعان و مخالفان برابری دیه زن و مرد

- الف- کتاب ۸۷
- ب- سنت: ۸۹
- ادله گروه اول از سنت ۹۰
- ۱- فقهای امامیه ۹۰
- ۲- فقهای اهل سنت ۹۲
- ج- اجماع ۹۶
- ۱- ۳- ۳- مقدار دیه مرد اهل کتاب ۹۷
- الف- مذهب امامیه ۹۸
- نقد و بررسی ۱۰۱
- ب- مذهب حنفی ۱۰۴
- ج- مذاهب مالکی و حنبلی ۱۰۶
- نقد و بررسی ۱۰۷
- د- مذهب شافعی ۱۰۸
- ۱- ۳- ۴- مقدار دیه زن اهل کتاب ۱۰۸
- ۲- ۳- بخش دوم مقدار دیه زن و مرد در جنایت بر اعضا ۱۱۱
- ۱- ۲- ۳- دیدگاههای مذاهب اسلامی در مقدار دیه اعضا ۱۱۲
- ۱- ۲- ۳- ۱- ۱- ۲- ۳- نظرات فقهای امامیه ۱۱۲
- ۱- ۲- ۳- ۱- ۱- ۱- ۲- ۳- ادله فقهای امامیه در مقدار دیه اعضا ۱۱۳
- ۲- ۳- ۱- ۲- ۱- ۲- ۳- اقوال و نظرات مذاهب اهل سنت ۱۱۶
- ۲- ۲- ۳- مقدار دیه اعضای فرد بدن ۱۲۱
- ۱- ۲- ۲- ۳- دیه بنی انسان ۱۲۱
- ۲- ۲- ۲- ۳- مقدار دیه زبان سالم ۱۲۴
- ۳- ۲- ۲- ۳- دیه آلت رجولیت ۱۳۰
- ۳- ۲- ۳- مقدار دیه اعضای زوج بدن انسان ۱۳۳
- ۱- ۳- ۲- ۳- دیه چشم ۱۳۳

- ۱۳۷ مقدار دیه گوشها ۳-۲-۳-۲
- ۱۴۱ مقدار دیه دستها ۳-۲-۳-۳
- ۱۴۳ مقدار دیه پاها ۳-۲-۳-۴
- ۱۴۴ مقدار دیه انگشتان ۳-۲-۳-۵
- ۱۴۶ مقدار دیه لبها ۳-۲-۳-۶
- ۱۴۹ مقدار دیه بیضهها ۳-۲-۳-۷
- ۱۵۱ مقدار دیه دولب فرج (آلت تناسلی زن) ۳-۲-۳-۸
- ۱۵۲ مقدار دیه پستانهای ۳-۲-۳-۹
- ۱۶۶ مقدار دیه موها ۳-۲-۴
- ۱۶۶ موی سر ۳-۲-۴-۱
- ۱۶۷ موی صورت (ریش) ۳-۲-۴-۲
- ۱۶۸ ابروهای انسان ۳-۲-۴-۳
- ۱۶۹ مقدار دیه مژه ها ۳-۲-۴-۴
- ۱۷۱ مقدار دیه زخمهای سرو صورت ۳-۲-۵
- ۱۷۱ حارصه ۳-۲-۵-۱
- ۱۷۱ دامیه: ۳-۲-۵-۲
- ۱۷۲ متلاحمه ۳-۲-۵-۳
- ۱۷۲ سمحاق ۳-۲-۵-۴
- ۱۷۳ موضحه ۳-۲-۵-۵
- ۱۷۴ هاشمه ۳-۲-۵-۶
- ۱۷۵ منقله ۳-۲-۵-۷
- ۱۷۶ مأمومه ۳-۲-۵-۸
- ۱۷۶ دامغه ۳-۲-۵-۹
- ۱۷۷ مقدار دیه منافع ۳-۲-۶
- ۱۷۸ عقل ۳-۲-۶-۱

- ۱۷۹ گویایی ۲-۶-۲-۳
- ۱۷۹ شنوای ۳-۶-۲-۳
- ۱۸۰ بنایی ۴-۶-۲-۳
- ۱۸۰ بویایی ۵-۶-۲-۳
- ۱۸۱ چشایی ۶-۶-۲-۳

فصل سوم حکمت های تفاوت دیه زن و مرد (از دیدگاه مذاهب اسلامی)

- ۱۸۳ مقدمه
- ۱۸۴ ۱-۴- جایگاه زن در ملل قبل از اسلام
- ۱۸۴ ۴-۱-۱- زن در جامعه بدوی
- ۱۸۴ ۴-۱-۲- زن در میان اعراب جاهلی
- ۱۸۵ ۴-۱-۳- زنان در یونان قدیم و روم
- ۱۸۶ ۴-۱-۴- زن در دین یهود
- ۱۸۷ ۴-۱-۵- زن در مسیحیت
- ۱۸۸ ۴-۱-۶- زن در جامعه غرب
- ۱۸۹ ۲-۴- جایگاه زن در اسلام
- ۱۹۰ ۴-۲-۱- تساوی در خلقت
- ۱۹۱ ۴-۲-۲- تساوی در کسب ارزشهای معنوی
- ۱۹۲ ۴-۲-۳- تساوی در کیفر و پاداش اخروی
- ۱۹۴ ۳-۴- تفاوت های زن و مرد
- ۱۹۴ ۴-۳-۱- تفاوت جسمی
- ۱۹۵ ۴-۳-۲- تفاوت های روحی روانی
- ۱۹۶ ۴-۴- حکمت های تفاوت دیه زن
- ۱۹۷ ۴-۴-۱- پایین بودن ارزش زن نسبت به مرد
- ۱۹۷ ۴-۴-۱-۱- ناقصیت در رتبه

- ۱۹۸ ۴-۱-۲- ناقصیت در ملکیت
- ۱۹۹ ۴-۲-۲- پایین بودن نقش اقتصادی زن
- ۲۰۳ ۴-۳- و وضعیت بدنی زن
- ۲۰۴ ۴-۵- نقد و بررسی اقوال و نظرات
- ۲۰۴ ۴-۵-۱- بررسی نظریه پایین بودن ارزش زنان
- ۲۰۵ ۴-۵-۲- بررسی نظریه منفعت اقتصادی
- ۲۰۶ ۴-۵-۳- بررسی نظریه تفاوتهای بدنی

فصل چهارم مدت و مسئولیت پرداخت دیه (از دیدگاه مذاهب اسلامی)

- ۲۱۰ مقدمه
- ۲۱۱ ۴-۱- مواردی که شخص بزهکار ضامن دیه است
- ۲۱۱ ۴-۱-۱- جنایت عمد
- ۲۱۳ ۴-۱-۲- جنایت شبه عمد
- ۲۱۷ ۴-۱-۳- جنایت خطای محض
- ۲۱۷ نقد و بررسی
- ۲۱۹ ۴-۲- مواردی ضمان عاقله
- ۲۱۹ ۴-۲-۱- مفهوم عاقله
- ۲۲۰ ۴-۲-۲- محدوده عاقله
- ۲۲۲ ۴-۳- اقوال و نظرات در مورد عصبه
- ۲۲۵ ۴-۴- موارد مسئولیت عاقله
- ۲۲۵ ۴-۴-۱- جنایت خطای محض:
- ۲۲۶ ۴-۴-۲- در بالا تر از جراحات موضعه
- ۲۲۷ ۴-۴- حکمت ضمان عاقله
- ۲۳۲ جمع بندی مطالب و نتیجه بحث
- ۲۳۷ منابع و مأخذ

چکیده

یکی از ابواب مهم فقه که مرتبط با قانون جزای اسلام است، باب دیات می‌باشد، و بحث بر انگیزترین مسائل مورد بحث در باب دیات، موضوع تفاوت دیه زن و مرد است که در این تحقیق به بررسی دیدگاه‌های مذاهب اسلامی پیرامون آن پرداخته شده است. دیه از جمله قوانینی است که پیش از اسلام نیز مطرح بوده و اسلام آن را با همان معنای عرفی و عقلایی آن مورد تأیید قرار داده و به گسترش آن پرداخته است، در مورد ماهیت دیه میان دانشمندان اسلامی در حوزه فقه و حقوق سه دیدگاه، ماهیت جزایی، ماهیت جبران خسارت، ماهیت دوگانه - جبران خسارت و جزایی - وجود دارد.

در مورد مقدار دیه زن و مرد هم فقهای مذاهب اسلامی اختلاف کرده‌اند و به دو گروه تقسیم شده‌اند. گروهی از آنها با استناد به تصریح بعضی از روایات و اجماع فقها بر نصف بودن دیه زن، قائل به تفاوت دیه میان آنان شده‌اند. گروه دیگری از آنان با تردید در مورد دلالت روایات و اجماع فقهاء بر نصف بودن دیه زن نسبت به مرد، به اطلاق کتاب و بعضی از روایات تمسک کرده‌اند و از اطلاق آنها برابری دیه میان زن و مرد را استنباط کرده‌اند. که با بررسی ادله و مستندات هر دو گروه در این مورد اطلاقات ادله گروه دوم با توجه به تصریح روایات صحیحه به نصف بودن دیه زن قابل تقیید می‌باشد.

در ادامه ضمن مقایسه جایگاه زن در اسلام با ملل قبل از آن و جامعه امروز غرب، به حکمتهای تفاضل دیه مرد نسبت به زن از دیدگاهی دانشمندان مذاهب اسلامی پرداخته شده و در مجموع چهار حکمت، پایین بودن ارزش زن نسبت به مرد، پایین بودن نقش اقتصادی زن نسبت به مرد، وضعیت بدنی زن، مورد بررسی قرار داده شده است در پایان اقوال و نظرات فقهای مذاهب اسلام پیرامون قلمرو مسئولیتی شخص بزهکار و عاقله آن در پرداخت دیه مطرح گردیده است.

مقدمه

تبیین موضوع

ضرورت تحقیق

اهداف تحقیق

سؤالات اصلی تحقیق

فرضیه‌های تحقیق

پیشینه تحقیق

روش تحقیق

قلمرو تحقیق

ساختار تحقیق

مقدمه

۱-۱- تبیین موضوع

بشر فطرتاً یک موجود اجتماعی است. و روابط اجتماعی نیز ضرورتاً نیازمند وضع قوانین و مقرراتی می‌باشد که در گِرو آن، قوام و داوام جامعه بشری تثبیت یافته و زمینه امنیت فردی و اجتماعی فراهم می‌شود، به همین لحاظ هر جامعه برای پیش‌گیری از وقوع جرم قوانین و مقرراتی را به عنوان مجازات و گِفر مجرم پیش‌بینی کرده است. احکام دیه نیز یکی از قوانینی است که به عنوان بازداشتن مجرم از ارتکاب قتل و جرح در قوانین جزایی اسلام پیش‌بینی شده است، زیرا در هر جامعه افرادی پیدا می‌شود که با شکستن مرزهای قانونی جنایاتی را مانند قتل و جرح مرتکب می‌شود. گرچه در میان ملل گذشته مجازات مجرم در این نوع جنایات بیشتر جنبه انتقام جوی داشت و کمتر به مسأله دیه به عنوان خون‌بهای مقتول توجه می‌شد، به همین جهت گاهی مجازات یک مجرم منجر به جنگهای طولانی میان قبائل می‌گردید. و با ظهور اسلام و پذیرش قانون دیات به عنوان یکی از قوانین جزای اسلام، تحول عظیمی در این قانون ایجاد شد، زیرا دین مقدس اسلام کامل‌ترین ادیان الهی می‌باشد، قوانین و مقررات آن نیز از جامعیت کامل برخوردار است از همین رو می‌بینیم که حفظ حیات انسانها در قانون اسلام از اهمیت ویژه برخوردار است طوری که ریختن خون یک انسان بی‌گناه مساوی با ارزش خون تمام انسانها دانسته شده است^۱، بر همین اساس اسلام قانون دیات را به عنوان یکی از مجازاتهای بازدارنده در راستای حمایت از خانواده مقتول امضاء نمود، البته نظام دیات در قانون جزایی اسلام بسیار گسترده است و در آن موضوعات متعدد مطرح است که هر کدام از آنها نیاز به بحث

جداگانه دارد و از حد یک پایان نامه فراتر می‌باشد. اما سوال برانگیز ترین مباحث آن که موجب اختلاف نظر میان دانشمندان مذاهب اسلامی در حوزه فقه و حقوق جزاء شده بحث تفاوت مقدار دیه زن و مرد است و ما در این تحقیق به دنبال تبیین آن از دیدگاه مذاهب اسلامی هستیم.

۱-۲- ضرورت تحقیق

به عنوان یک قاعده کلی در انجام هر امری این سؤال نهفته است که چرا آن را باید انجام داد؟ و به عبارت دیگر انجام آن چه ضرورت و اهمیتی دارد؟ مسلماً انجام این تحقیق هم از این قاعده کلی مستثنی نیست و در مورد آن نیز این سؤال مطرح می‌باشد، بنابراین لازم است در مورد ضرورت و اهمیت آن قدری توضیح داده شود.

دین اسلام آخرین و کامل ترین ادیان الهی می‌باشد، که تمام قوانین و دستورات آن بر پایه عدل پی‌ریزی شده است، بنا بر این دستورات اسلام قطعاً پاسخ گوی تمام نیازهای جامعه بشری در هر عصر و زمان خواهد بود، به همین دلیل توقع و انتظار همه از اسلام و حوزه‌های علوم اسلامی افزایش یافته و جامعه بشری در زمینه های مختلف پاسخ اسلام را می‌طلبند. از این رو لازم است که فقهاء و علماء در هر عصر و زمانی با تحقیق و تفحص در منابع غنی اسلام و استنباط احکام فقهی از طرفی یا سخگویی پرسشهای افراد علاقه مند به اسلام باشند و از طرف دیگر شبهات مطرح شده از جانب دشمنان اسلام در حوزه فقه را جواب گو باشند.

از جمله شبهاتی که در عصر حاضر از جانب برخی از روشنفکران به نام تبعیض در قلمرو فقه مطرح می‌شود، و در گذشته نیز مطرح بوده است، مسأله نابرابری دیه زنان و مردان است. اهمیت این مسأله به حدی است که جا دارد از زوایای مختلف مورد بررسی

قرار گیرد تا شبه‌ای باقی نماند. زیرا در جهان معاصر نیز با پدید آمدن سازمانهای حقوق بشر و دفاع از حقوق زنان که آگاهی کامل از قوانین اسلام ندارند، و یا اغراضی در کارشان نهفته است، تفاوت میان زن و مرد را در پاره‌ای از احکام اسلامی، مانند قصاص و ارث و... مبنای تحلیل دیدگاه اسلام در مورد شخصیت زن دانسته‌اند، و بر اساس همان رویکرد نظریه نا عادلانه بودن قوانین جزای اسلام را در مورد زنان مطرح کرده‌اند از این رو، مانیز با انتخاب موضوعی با عنوان «موارد اتفاق و اختلاف دیه زن و مرد در مذاهب اسلامی و بررسی ادله آن» سعی در روشن شدن بهترین مسأله داریم و این تحقیق تلاشی است، در آغاز این راه، بدیهی است که با کاستی‌های همراه باشد، اما به این امید که عمل مان مورد رضای حق قرار گیرد. به بررسی این مسأله می‌پردازیم.

۱-۳- اهداف تحقیق

بی‌تردید هر فردی در فرایند یک تحقیق اهدافی را دنبال می‌کند، و در راستای رسیدن به آن اهداف، سعی و تلاشی را انجام می‌دهد، خواه به آن اهداف برسد و خواه نرسد، ما نیز از این قاعده مستثناء نیستیم، بنابراین اهداف ما از این تحقیق عبارتست از:

- ۱- پاسخ به شبهات مبنی بر تبعیض تفاضل دیه مرد بر زن.
- ۲- پژوهش در ابعاد جدید فقه اسلامی به ویژه مسائل شبه انگیز، مانند: تفاوت دیه مرد و زن.

۳- شناخت موارد اختلاف و یافتن راه‌های برای آن جهت ایجاد تفاهم در میان مذاهب اسلامی. زیرا یکی از چالشهای اساسی در جهت وحدت مسلمین در تمام اعصار و قرون گذشته، تعصبات و جمود فکری بعضی از افراد نا آگاه و مغرض در حوزه دین بوده است که دشمنان اسلام نیز با استفاده از این خلّه در جهت رسیدن به اهداف شوم شان

از آن سود برده اند، این گونه افراد با افکار خشک و به دور از منطق و عقل و با برداشتهای سلیقه‌ی از دین و تکفیر دیگران موجب انحطاط مسلمین شده اند. و امروز که دشمنان سوگند خورده اسلام، انزوای اسلام را می‌طلبند، بیش از هر زمان دیگر نیاز به اتحاد و همدلی در میان مذاهب اسلامی احساس می‌شود.

هرچند بزرگانی چون سیدجمال‌الدین، امام خمینی، علامه شرف‌الدین و شیخ محمود شلتوت^۱ در این مسیر گام‌های برداشته‌اند، ولی این کافی نیست، بر محققان و پژوهشگران مذاهب اسلامی در حوزه دین، لازم و ضروری است که به دور از تعصبات مذهبی و جمود فکری در جهت تقریب بین مذاهب اسلامی، خصوصاً در حوزه فقه گام بردارند و با رویکرد علمی به نقد و بررسی آراء یکدیگر پردازند، و آنچه را که با عقل و منطق و روح قوانین اسلام سازگارند، برگزینند، همان طور که فقهای یک مذهب نیز با نقد و بررسی آراء مختلف تنها آنچه را مستدل و محکم تشخیص می‌دهند می‌پذیرند. زیرا قرآن کریم نیز ما را به همین سو رهنمون کرده و می‌فرماید: ﴿الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ﴾؛ همانا کسانی که سخنان را می‌شنوند و از نیکوترین آنها پیروی می‌کنند؛ آنان کسانی هستند که خدا هدایت‌شان کرده و آنها خردمندانند هستند.

۱-۴- سوالات اصلی تحقیق

در این رساله به سوالهای ذیل پاسخ داده خواهد شد.

۱- آیا تفاضل دیه مرد بر زن مورد اتفاق همه مذاهب اسلام است؟

۲- در صورت تفاضل دیه، آیا آن معیار شخصیت انسانها محسوب می‌شود یا این

تفاضل حکمتهایی دارد؟

۳- آیا تفاضل در خصوص دیه قتل است یا در دیه جرح نیز وجود دارد؟

۱-۵- فرضیه‌های تحقیق

۱- مذاهب اسلامی در بعض موارد در مقدار دیه مرد و زن اتفاق و در بعض موارد

اختلاف نظر دارند.

۲- تفاضل دیه معیار شخصیت انسانها نیست، بلکه حکمتهایی دارد.

۳- در مورد مقدار دیه اعضاء و جراحات دیدگاه‌های مذاهب اسلامی براساس ادله

متفاوت مختلف است.

۱-۶- پیشینه تحقیق

بحث تفاوت دیه زن و مرد موضوعی است که در قوانین جزایی اسلام مطرح بوده

و فقهای مذاهب اسلامی در لابلای بحث دیات به آن اشاره کرده‌اند، ولی هیچ‌گاه فقهاء به

طور مستقل به آن نپرداخته‌اند. در عصر اخیر با پدید آمدن تفکرات مادی نسبت به حقوق

زن بویژه تفکر آزاد اندیشی «لیبرالیستی» و تفکر تساوی حقوق زن و مرد در تمام زمینه‌ها

«فمینیستی» هجمه عظیم از سوی طرفداران این نظریات علیه این گونه قوانین در اسلام

صورت گرفته و بحث آن را وارد مرحله جدیدی کرده. اما متأسفانه هیچ‌گاه به این موضوع

به طور جامع و به صورت نقد علمی پرداخته نشده و فقط به ایراتیی چند مقاله در این

زمینه اکتفا شده است. مقالات اراء شده در این زمینه که به دست رس ما بوده است عبارتند

۱- مقاله: (دیه المرأة فی الفقه الاسلامی و القضاء الاماراتی) نویسنده این مقاله آقای

«احمد علی الحمادی» یکی از برادران اهل سنت است که تنها نظرات مذاهب اهل سنت را

در مورد تفاوت دیه زن و مرد مطرح کرده و به هر دلیلی ایشان هیچ اشاره به نظرات فقهای امامیه در این زمینه نکرده است. و این خود نقص بزرگی بر نویسنده این مقاله به حساب می‌آید و علمیت مقاله مذکور را زیر سؤال می‌برد، زیرا همان طور که از عنوان این مقاله پیدا است موضوع آن بررسی دیه زن در فقه اسلامی می‌باشد و این موضوع مقتضی آن است که در آن نظرات تمام فقهای مذاهب اسلامی مطرح گردد؛ زیرا فقه اسلامی اختصاص به مذهب خاصی ندارد.

۲- مقاله: (دیه زن در احکام کیفری اسلام) این مقاله که به مناسبت سوّمین جشن واره شیخ طوسی توسط خانم روحانی ارائه شده تا حدودی به بررسی دیه زن با توجه به نظرات فقهای مذاهب اسلامی پرداخته است، اما به چند لحاظ این مقاله نیز از جامعیت کافی برخوردار نمی‌باشد، اولاً: اینکه در این مقاله آدرس منابع استفاده شده از متون فقهی مذاهب اسلامی اصلاً ذکر نشده و فقط به نقل اقوال بعضی از فقهای مذاهب اسلامی پرداخته شده بدون آنکه منابع آن ذکر شود.

ثانیاً: ادله مذاهب اسلامی در مورد دیه زن به طور کامل بیان نه شده و دیدگاه‌های طرفداران و مخالفان برابری دیه زن نیز مورد نقد و بررسی قرار نگرفته است. و یک بحث صرفاً مقارنه‌ای است.

ثالثاً: نظرات مذاهب اسلامی در مورد دیه زن به طور تفکیکی بیان نه شده بلکه به صورت کلی و گذرا مطرح شده است.

۳- مقاله (تفاوت دیه زن و مرد در قانون مجازات اسلامی و مبانی فقهی آن) نویسنده این مقاله آقای حسین مهر پور است. در این مقاله نیز اولاً: بحث تفاوت دیه زن و مرد را در محدوده قانون جزای جمهوری اسلامی بررسی کرده است.